

Ко се у четвртак, 14. априла, затекао у центру Београда, могло му се десити да буде жртва једног необичног истраживања – анкете јавног мњења коју је спровео Стратеџик маркетинг, а на захтев РЕКОМА-а (По дефиницији њених оснивача: „Коалиција за РЕКОМ је неполитички регионални скуп организација цивилног друштва, који чини мрежа невладиних организација, удружења и појединаца/појединки који/које заступају и афирмишу Иницијативу за оснивање Регионалне и независне комисије са мандатом да установи и јавно изнесе чињенице о ратним злочинима и другим тешким кршењима људских права, као и да допринесе расветљавању судбин
е
несталих, у ратовима 1991–2001. године на подручју некадашње СФРЈ.
“)

[\[1\]](#)

Анкетари су испитанике прикупљали на улици, постављајући им питање у вези са ратним злочинима на подручју бивше СФРЈ у периоду 1991–2001. године.

Треба напоменути да сами анкетари немају никакве везе са шоком и мучнином која је након пристајања уследила. Анкетари су углавном студенти којима је ово хонорарни посао и који од сваког испуњеног упитника зараде по двеста педесет динара. Ако је по реакцијама испитаника судити, верујте да је то тешко зарађен новац. По завршетку „психичке тортуре“, испитаници су напуштали „место злочина“ разрогачених очију и неми, остављајући и саме „истражитеље“, односно анкетаре у осећању нелагоде.

Анкета је спроведена у просторијама једног удружења у центру града чији назив није потребно наводити. Испитивање је обављено на тај начин да су вам у низу, наизменично, пуштани рекламни филмови, односно спотови у трајању од по двадесетак секунди који

би требало да прате наведену РЕКОМ-ову кампању, а затим су испитаницима постављана питања о утисцима у вези са оним што су видели.

О самој намери РЕКОМ-а ћемо на крају текста укратко закључити, а и то превасходно зато што изворно њихова иницијатива да се истраже злочини почињени током пређашњих ратова, начелно, јесте похвална, али, с обзиром на начин на који се спроводи, истовремено и врло упитна. Детаљније од овога се нећемо бавити.

Оно чиме ћемо се бавити јесте начин на који је тема истакнута и како је представљена.

Већ и сама тема ратних злочина побуђује стрепњу и бојазан да ћемо ту наћи и оно што нисмо желели да нађемо. Да се сретнемо са најмрачнијим приказима и поривима људског рода да чини зло. Докле год нисмо имали прилику да се и лично са таквим ужасом сретнемо, у непосредном чулном опажају, бићемо спремни да прихватимо како се такве ствари дешавају неким другим особама, али не и нама. Ипак, нема у томе ничег чудног јер је природна склоност човека да се зла макар и мисаоно клони и да га се плаши. Наравно, не треба да нас завара ни чињеница да „затварање очију“ пред злочином било кога ослобађа одговорности и да се тиме злочин чини непостојећим. У већини случајева живимо у стању мира када су тешки злочини појединачног карактера и када су законски у већој мери, условно речено, на задовољавајући начин санкционисани, за разлику од стања рата где то санкционисање злочина по правилу изостаје, због чега негодује наша морална интуиција.

Зашто је било потребно оволико дужити да би се стигло до суштине онога што чини повод за овај текст? Напросто, зато што се стиче утисак да ови РЕКОМ-ови „филмови помирења“, баш насупрот тежњи за миром, само настављају и продубљују психозу ратног стања и на један посредан начин подгревају и одржавају његово присуство.

Готово свих пет филмова који су се могли одгледати прати идентичан глас, вероватно млађе девојчице. Девојчица говори како су јој убијени мама и тата, затим и она сама, и да нико не зна где су сахрањени. Зна се једино како су убијени. „Дошао је чика са пушком и све нас је убио.“ Уз текст, у свим филмовима осим у једном у којем се на црној позадини без слика исписују наведене речи, види се дете које се игра, затим војничке чизме и, на крају, скелет људске руке приказан од шаке до подлактице. Најупечатљивији јесте онај део спота у ком се дете игра у дворишту, када потпуно неочиковано из песка, уз дечији врисак, наново израњају људске кости.

Коме је намењен овакав филм? На то питање вероватно одговор знају само они који су ове спотове наручили и режирани.

Након шока који би уследио по свакој завршеној анкети, а која је имала намеру да испита, тј. да утврди да ли смо сагласни са тим да је неопходно истражити судбину несталих особа, стиче се утисак да је намера ипак била другачија – да се утврди, тачније, да се сугерише ко је крив за све ове смрти.

Обе теме су и легалне и легитимне, али ако се већ на почетку инсистирало на томе да се утврди искључиво судбина несталих, онда је прича о кривици требало да буде остављена за неку другу прилику.

По ономе што се од анкетара могло сазнати, РЕКОМ покреће иницијативу да се оформи независна комисија сачињена од представника народа који су претрпели злочине на овим просторима, а то су, без сумње, припадници свих народа, али остаје нејасно, да ли ће ти спотови бити приказивани у свим земљама бивше СФРЈ?

Шок изазван страхом од смрти, као и сваки други шок, у почетку изазива затварање у себе да би потом изазвао адреналински и афективни напад који би се тешко могао назвати рационалним.

Помирење би, сложићемо се, требало да представља чин рационалних и сталожених одлука, а не афеката и адреналина. Зашто онда већина филмова са том тематиком претендује на шок? Да ли се још једино на такву побуду рачуна и да ли је шок једино што нас наводи на деловање? И какве су последице тога? Чини се да је то, ипак, пре питање за психопатологију, а не за аутора овог текста.

А чему или коме су ови спотови намењени и какав ће ефекат изазвати остаје да се види онда када се, и ако се, званично појаве на нашим телевизијским екранима.

Распиривање зла, или РЕКОМ-ов допринос помирењу

Пише: Владимир Недељковић
петак, 15 април 2011 13:31

---

[1] <http://www.zarekom.org/Koalicija-za-REKOM.bs.html>